

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн середовища	Рівень вищої освіти	другий (магістр)
Кафедра	Дизайн середовища	Рік навчання	1
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	022 Дизайн	Семестри	1

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Семестр 1 (осінь-зима 2021-2022)

06 вересня — 16 грудня

Викладачі Кривуц Світлана Василівна, доцент, PhD (канд. мистецтвознавства)
E-mail svkdesignsvk@gmail.com

Заняття Понеділок 13.00 - 14.35 ауд. 203 (2 корпус)

Консультації Середа 12.00–13.00 (за необхідністю)
Адреса к. 203, поверх 1, корпус 2, вул. Мистецтв 8
Телефон (057) 706-02-46 (кафедра «ДС»)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи (тільки у робочі дні до 18-00). Умови листування:

- 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни;
- 2) в полі тексту листа позначити ПІБ студента, який звертається (анонімні листи не розглядаються);
- 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*.

Окрім роздруків для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультавання з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення. Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу вибіркової дисципліни та підготовки її практичної/методичної стратегії. Студент може для ознайомлення запропонувати теми для опрацювання матеріалу, пов'язаного з загальною тематикою курсу.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Свої додаткові навчальні матеріали, пошукові ескізи тощо можна запропонувати переглянути за електронною адресою. svkdesignsvk@gmail.com

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет, папір для ескізування та макетування, олівець, акварельні фарби. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, Arhcad, 3D MAX, Corel Draw, Photoshop.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета дисципліни полягає в засвоєнні студентами спеціальних знань з передпроектного аналізу, вироблення концептуальної ідеї та засобів проєктування, які необхідні для їх професійної роботи та розвитку.

Завдання дисципліни:

- оволодіння системою мислення та алгоритмом практичних дій в процесі подачі схематичної пропозиції вирішення інклюзивного предметно-просторового середовища на основі принципів універсального дизайну;
- надбання студентами методичних знань в процесі проведення передпроектного аналізу, формулювання проєктних проблем, обґрунтування гіпотези, цілей, завдань та вимог, розробки принципової моделі (структури) оновлення дизайн-об'єкту;
- розробка схематичної (концептуальної) проєктної пропозиції по формуванню гуманного, безпечного та комфортного середовища життєдіяльності людини, що має особливі потреби;
- вміння професійно обґрунтувати пропозицію по формуванню об'єкта відповідно вимог людини з особливими потребами.

В результаті вивчення дисципліни „Особливості проєктування інклюзивного предметно-просторового середовища” студенти повинні:

ЗНАТИ: основні ергономічні стандарти спеціалізованого обладнання для людей з обмеженими фізичними можливостями; різновиди напрямків вдосконалення об'єктів громадського або житлового призначення із функціональної точки зору; основні принципи універсального дизайну та прийоми їх застосування; основні види інформаційно-комунікаційних систем.

ВМІТИ: Провести необхідний аналіз стану об'єкта для подальшого його вдосконалення; осмислити і сформулювати концептуальну проєктно-художню ідею з формування обраного об'єкта відповідно принципів універсального дизайну. Використовувати базові знання для формулювання необхідних стандартів для людей з вадами зору, з вадами слуху, людей з обмеженими фізичними можливостями. На професійному рівні оформляти результати проєктних пропозицій у вигляді схем із застосуванням візуальних матеріалів обраного об'єкта. Розробити план послідовних дій з можливої реалізації дизайну для забезпечення доступності об'єкта, вміти обґрунтувати авторську пропозицію.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував послідовність виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у доповіді конференції з обраної теми.
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми. Графічна подача акуратна, професійна, без помилок.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок.
B	12–15	32–35	Студент добре опанував обсяг матеріалу практичного та самостійного курсу, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання, але при цьому робота має незначні недоліки.
C	8–11	22–31	Студент в цілому добре опанував матеріал практичного та самостійного курсу, творчо та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки.
D	4–7	10–21	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (відсутність концепції, творчого підходу, неякісна графічна подача проекту тощо).
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має багато значних недоліків (відсутність змістовного аналізу аналогів, обґрунтування концепції завдання, помилки в обробці графічного матеріалу, несвоєчасна подача виконаної роботи на екзамен без поважної причини тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація A (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звігності	Бали
1	Поточний контроль	0–5
2	Поточний контроль	0–10
3	Поточний контроль	0–10
4	Поточний контроль	0–10
5	Поточний контроль	0–10
6	Поточний контроль	0–10
7	Поточний контроль	0–10
8	Поточний контроль	0–15
	Екзамен	18–20
	Всього балів	100

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за підготовку тез та виступ на конференції за темою проекту (до 5 балів).

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни передбачає надання студентам необхідних навичок у висвітленні концепції проекту. Контент дисципліни вміщує розгляд важливих питань: методологію поетапного виконання необхідних учбових завдань; творче мислення в формуванні дизайну інклюзивного предметно-просторового середовища; основи теоретичних напрацювань, що є достатніми для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі творчої діяльності, оволодіння графічною майстерністю у створенні проектної пропозиції.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру 1-го курсу (4 кредити ECTS, 120 навчальних годин, в тому числі 16 годин — аудиторні лекційні заняття, 14 - практичні заняття та 90 годин — самостійні). Всього курс має 2 змістовні модулі та 8 тем.

Осінній семестр: 120 годин: 16 — лекційні, 14 - практичні заняття, 90 — самостійні.

МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ ТА РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 1. Поняття «інклюзія». Історичні передумови появи інклюзивного предметно-просторового середовища.

Тема 2. Застосування принципів універсального дизайну. Вибір об'єкту для проведення передпроектного аналізу. Аналіз вихідної ситуації.

Тема 3. Поняття принципу доступності у формуванні дизайну громадських об'єктів. Затвердження обраного об'єкту для виконання завдання.

Тема 4. Визначення ролі кольору у вирішенні інклюзивного предметно-просторового середовища. Збір аналогів за темою.

Тема 5. Класифікація інформаційно-комунікативних систем. Аналіз запропонованих характеристик обраного об'єкту із врахуванням принципів універсального дизайну.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВЛАСНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 6. Пропозиція ескізу проектної подачі. Визначення основних характеристик.

Тема 7. Уточнення відповідності принципів універсального дизайну обраним авторським характеристикам. Розробка схематичної (концептуальної) подачі проектної пропозиції по формуванню гуманного, безпечного та комфортного середовища життєдіяльності людини, що має особливі потреби.

Тема 8. Пошук графічної подачі авторської пропозиції інклюзивного предметно-просторового середовища. Затвердження подачі графічної частини проекту.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних, практичних та самостійних занять. Лабораторні заняття не передбачені. Самостійна робота студентів спрямована на закріплення тем лекційних та практичних занять. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз у відповідності до теми власної проєктної творчої роботи. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є залік. Для отримання оцінки заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесів практичної та самостійної роботи. Для тих студентів, які бажають покращити результат, передбачені письмові роботи з підготовки тез конференцій за обраними темами дисципліни (5 балів).

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої для відвертої дискусії із студентами та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі інноваційних досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими потребами здоров'я (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має право перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з керівництвом та студентами.

ПРАВИЛА СТУДЕНТА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку або екзамену). Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. Самостійне відпрацювання обраної теми з дисципліни «Особливості проєктування інклюзивного предметно-просторового середовища» відбувається в разі відсутності студента на заняттях з будь-яких поважних причин.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, у концептуальному рішенні проектної пропозиції тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю студент відсутній, він втрачає право отримати бали за проект. Наступним кроком рубіжного контролю є отримання хвостовки із вказаною датою передрядчі проекту.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ ТА РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА						
06.09.21 – 25.10.21.	1	Лекційні/ самостійні	Поняття «інклюзія». Історичні передумови появи інклюзивного предметно-просторового середовища.	2/5	Консультації за темою	
	2	Лекційні/ самостійні	Застосування принципів універсального дизайну. Вибір об'єкту для проведення передпроектного аналізу. Аналіз вихідної ситуації.	4/10	Консультації за темою	
	3	Лекційні/ самостійні	Поняття принципу доступності у формуванні дизайну громадських об'єктів. Затвердження обраного об'єкту для виконання завдання.	4/10	Консультації з викладачем за темою проекту	пошукові ескізи приносять ся на заняття
	4	Лекційні/ самостійні	Визначення ролі кольору у вирішенні інклюзивного предметно-просторового середовища. Збір аналогів за темою.	2/5	Консультація за темою проекту	Пошукові ескізи приносять ся на заняття
	5	Лекційні/ практичні/ самостійні	Класифікація інформаційно-комунікативних систем. Аналіз запропонованих характеристик обраного об'єкту із врахуванням принципів універсального дизайну.	2/2/5	Консультація за темою проекту	Пошукові ескізи приносять ся на заняття
МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВЛАСНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА						
01.11.21	6	Лекційні/ самостійні	Пропозиція ескізу проектної подачі. Визначення основних характеристик.	2/15	Консультація за темою проекту	Пошукові ескізи приносять

						ся на заняття
08.11.21 - 29.11.21	7	практичні/ самостійні	Уточнення відповідності принципів універсального дизайну обраним авторським характеристикам. Розробка схематичної (концепт.) подачі проектною пропозиції по формуванню гуманного, безпечного та комфортного середовища життєдіяльності людини, що має особливі потреби.	8/20	Консультація за темою проекту	Пошукові ескізи приносять ся на заняття
06.12.21 - 13.12.21	8	практичні/ самостійні	Пошук графічної подачі авторської пропозиції інклюзивного предметно-просторового середовища. Затвердження подачі графічної частини проекту.	4/20	Консультація за темою проекту	Пошукові ескізи приносять ся на заняття

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0-5
2	Поточний контроль	0-5
3	Поточний контроль	0-5
4	Поточний контроль	0-5
5	Поточний контроль	0-10
6	Поточний контроль	0-10
7	Поточний контроль	0-10
8	Поточний контроль	0-15
9	Поточний контроль	0-15
	Екзамен	18-20
	Всього балів	100

КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ СФОРМОВАНІ В РЕЗУЛЬТАТІ ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі дизайну або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. [Стандарт вищої освіти України за [спеціальністю «Дизайн» для другого \(магістерського\) рівня вищої освіти](#)]

Електронний ресурс. Режим доступу: <http://osvita.ua/master/spec-master/63144/>

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Заплановані результати освоєння дисципліни (компетенції)	Очікувані результати навчання дисципліни
--	--

<p>1.Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>2.Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.</p> <p>3.Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>4.Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>5.Здатність розробляти та керувати проектами.</p> <p>6.Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. Додатково для освітньо-наукових програм:</p> <p>7.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p>	<p>Вміти:</p> <p>1.Генерувати ідеї для вироблення креативних дизайн-пропозицій, вибудовувати якісну та розгалужену систему комунікацій, застосовувати основні концепції візуальної комунікації у мистецькій та культурній сферах.</p> <p>2. Здійснювати передпроектний аналіз із урахуванням усіх вагомих чинників, що впливають на об'єкт проектування; формулювати авторську концепцію проекту.</p> <p>3.Застосовувати методику концептуального проектування та здійснювати процес проектування з урахуванням сучасних технологій і конструктивних вирішень, а також функціональних та естетичних вимог до об'єкта дизайну.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	
<p>1.Здатність здійснювати концептуальне проектування об'єктів дизайну з урахуванням функціональних, технічних, технологічних, екологічних та естетичних вимог (за спеціалізацією).</p> <p>2.Здатність проведення проектного аналізу усіх впливових чинників і складових проектування та формування авторської концепції проекту.</p> <p>3.Здатність розуміти і використовувати причинно-наслідкові зв'язки у розвитку дизайну та сучасних видів мистецтв.</p> <p>4.Здатність забезпечити захист інтелектуальної власності на твори образотворчого мистецтва та дизайну.</p>	<p>4.Обирати певну модель поведінки при спілкуванні з представниками інших професійних груп різного рівня.</p> <p>5.Представляти результати діяльності у науковому та професійному середовищі в Україні та поза її межами.</p> <p>5.Розробляти, формувати та контролювати основні етапи виконання проекту.</p> <p>6.Формувати проектні складові у межах проектних концепцій; володіти художніми та мистецькими формами соціальної відповідальності.</p>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Байда Л.Ю., Журбенко О.М. (2016). Доступність транспорту та об'єктів транспортної інфраструктури для осіб з інвалідністю. / Звіт за результатами дослідження. [Електронна версія]: режим доступу: <http://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/zvit-transport.pdf>
2. Бондаренко К., Кривуц С. (2020). Універсальний дизайн офісного середовища: протиріччя та перспективи /Матеріали міжнародної наукової конференції «With proceedings of the international Scientific and practical conference «Specialized and

- multidisciplinary scientific researches», December 11, 2020, vol. 6. Amsterdam, The Netherland: European Scientific Platform. С.123-124.
3. Gonchar, O., Kryvuts, S., Petukhova, O., & Tokar, M. (2019). Organization of Pedagogical Relationships between Learners and Teachers in the Framework of Inclusive Education. *Românească pentru Educație Multidimensională*, 11(2), 126-140. <https://doi.org/10.18662/rrem/121>
  4. Katrichenko K.O., Kryvuts S.V., Vasina O.V. (2021). Means of forming information and communication systems in the design of the inclusive space of the school.«European vector of development of the modern scientific researches» – 1st ed. – Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, P. 167-184
  5. Катріченко К.О., (2020). Концепція функціонального комфорту в формуванні інклюзивного дизайну навчального простору загальноосвітньої школи. Збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Дрогобич: Посвіт. С.127-132
  6. Кривуц С.В. (2016). Засоби формування міського простору на основі принципів універсального дизайну / Матеріали XXXIX науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал світової науки – XXI сторіччя» / зб. наук. праць. Видавництво ПГА. Запоріжжя, С. 34-36.
  7. Кривуц С.В., Катріченко К.О. (2016). Засоби організації території парків на основі принципів універсального дизайну // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. / Збірка наукових праць. Х.: ХДАДМ. №3. С.40-43.
  8. Конвенція про права інвалідів: Конвенции о правах инвалидов (Нью-Йорк, 13 декабря 2006 года) від від 16.12.2009 №1767-VI// 2010. С.24
  9. Кривуц С.В., Катріченко К.О. (2016). Дизайн-організація міського простору для осіб із обмеженими фізичними можливостями // Вісник ХДАДМ/ зб. наук. праць за ред. Даниленка В.Я. Х.:ХДАДМ. С.33-36.
  10. Кривуц С.В., Хохлова Н.М. (2016). Засоби використання акустичних систем у дизайні офісних приміщень // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв/ Збірка наукових праць за ред. Даниленка В.Я. Х.:ХДАДМ, С.29-33.
  11. Пойманова К.О. (2021). Кольоро-тональні вимоги в формуванні дизайну інклюзивного навчального простору школи / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції //The 6th International scientific and practical conference —Results of modern scientific research and developmentI (August 22-24, 2021) Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. P.380-383
  12. Пойманова К.О. (2021). Головні аспекти вирішення функціональних та естетичних завдань засобами кольору (на прикладі навчального простору загальноосвітніх шкіл) //Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), September 3, 2021. Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. P.105-106

Допоміжна

1. Виртосу І.М. Універсальний дизайн: коли простір комфортний для всіх/ І.М. Виртосу // Центр інформації про права лю-дини, спеціально для УП. Життя. Україна, 2015. С. 1-3
2. Кривуц С.В. Інклюзивний дизайн як перспективний напрямок формування робочого місця офісних приміщень / Матеріали IX Інтернаціональної науково-практичної конференції *Scientific Collection «InterConf»*, (69): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social Crises». Tokyo, Japan: Otsuki Press, 2021. С.164-168

3. Про становище осіб з інвалідністю в Україні: національна доповідь Міністерства соціальної політики України. К., 2013. 198 с.
4. Універсальний Дизайн: 7 принципів комфортного міста. Електронна версія: режим доступу: <http://www.slideshare.net/undpukraine/7-36373628>
5. Універсальний Дизайн: практичні поради для кожного. [Електронна версія]: режим доступу: www.ud.org.ua
6. Універсальний дизайн [Електронний ресурс] // Безбар'єрна Україна. [Електр. версія]: режим доступу: <http://netbaryerov.org.ua/2013-0-12-09-27>